

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Kétnyelvű általános iskola

TÁRSADALOMISMERET

4. osztály: 52,5 óra

5. osztály: 87,5 óra

ÖSSZESEN: 140 óra

Tanterv

Ljubljana 2022

Kétnyelvű általános iskola
Társadalomismeret
Tanterv

A tantárgyi bizottság tagjai, szerzők:

mag. **Meta Budnar**, SZK Oktatási Intézete, elnök (2007. szeptember 1-jéig)

Mihaela Kerin, SZK Oktatási Intézete, elnök (2007. szeptember 1-jétől)

dr. **Maja Umek**, Ljubljanai Egyetem, Pedagógiai Kar

mag. **Marjeta Raztresen**, Valentin Vodnik Általános Iskola

Gusta Mirt, Általános Iskola, Krmelj

A Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén működő kétnyelvű általános iskolák részére a módosítások elkészítésében a következő személyek vettek részt: **Olga Novak, Renata Horvat, Alenka Vida, Jelka Lutar, Ana Leonhard, Lidija Gönc Graber, Ingrid Laslo Sabo, Gordana Časar** a Lendvai Kétnyelvű Általános Iskolából.

A tantervet szakmailag bírálták:

dr. **Vlasta Hus**, Maribori Egyetem, Pedagógiai Kar

Darinka Kos, Šmartno pod Šmarno goro Általános Iskola, Ljubljana

Redakciós módosítások:

Mihaela Kerin, SZK Oktatási Intézete

Mojca Dolinar, SZK Oktatási Intézete

Szerkesztette: **Alenka Štrukelj**

Lektorálta: **Nataša Purkat**

Magyar nyelvre fordította: **Žužana Koša**

A magyar szöveg szaklektora: Dr. **Laszlo Gyuricza**

A magyar szöveg nyelvi lektora: Dr. **Enikő Bazsika Gyuriczáné**

Kiadta: Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport/ SZK Oktatási, Tudományos és Sportminisztériuma, Zavod RS za šolstvo/SZK Oktatási Intézete

A Minisztérium részéről: **dr. Simona Kustec**

Az Intézet részéről: **dr. Vinko Logaj**

Online kiadás

Ljubljana, 2022

A társadalomismeret általános iskolai tantárgy tantervének korszerűsítését a korszerűsítést végző társadalomismereti tantárgyi bizottság végezte el. A korszerűsítést a tantárgynak a Szlovén Köztársaság Közoktatási Szaktanácsa 1999. évi 25. ülésén jóváhagyott tantervéből kiindulva végezte el. A korszerűsített tantervet a Szlovén Köztársaság Közoktatási Szaktanácsa a 2008. évi 114. ülésén hagyta jóvá, a tanterv tartalmi és redakciós módosításait pedig a 2011. február 17-i 140. ülésén vette tudomásul.

URL hozzáférés: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/Narodno-mesano-obmocje-Prekmurja/UN_druzba_DOS_prevod.docx

-----
Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID 98489859](#)

ISBN 978-961-03-0640-5 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

TARTALOMJEGYZÉK

1. A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA.....	1
2. ÁLTALÁNOS CÉLOK.....	2
3. FEJLESZTÉSI CÉLOK ÉS TARTALMAK	4
4. KÖVETELMÉNYEK.....	10
5. MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ.....	12
5.1. A TANTÁRGY CÉLJAINAK A MEGVALÓSÍTÁSA.....	12
5.2. EGYÉNRE SZABÁS ÉS DIFFERENCIÁLÁS	16
5.3. TANTÁRGYKÖZI KAPCSOLATOK	16
5.4. A TUDÁS ELLENŐRZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE	18

1. A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A tantárgy hangsúlyos eleme és célja az egyén, a társadalom és a természetes környezet közötti kapcsolati viszonyok megismerése. Itt főként a (társadalmi, kulturális és természetes) környezet megismeréséről és értékeléséről beszélhetünk, mégpedig annak minden eleme és ezen elemek interakciói, kölcsönhatásai tekintetében. A társadalomismeret magába foglalja a földrajz, a szociológia, a történelem, az etnológia, a pszichológia, a közgazdaságtan, a politika, az etika, az esztétika, az ökológia stb. területének célkitűzéseit. Ezen tantárgy keretében a tanulók által az 1., a 2. és a 3. osztályban a környezetismeret c. tantárgy keretében megismert célok, tartalmak és tevékenységek továbbfejlesztéséről és kiterjesztéséről beszélhetünk, míg a tanulóknak a társadalomismeret c. tantárgy keretében elsajátított tudásának a továbbfejlesztése a 6.-tól a 9. osztályig a történelem, a földrajz, a háztartástan, az állampolgári ismeretek és az etika tantárgyakban folytatódik.

2. ÁLTALÁNOS CÉLOK

A társadalomismeret keretében a tanulók:

- fejlesztik saját társadalmi, kulturális és természetes környezetük megértését időben és térben,
- tudatosítják a kulturális, társadalmi, természeti folyamatok és jelenségek interakcióit és kölcsönhatásait, valamint a fenntartható fejlődés fontosságát,
- fejlesztik a társadalmi, a kommunikációs és a kutatási készségeiket és képességeiket, amelyek az ismeretek mellett eredményes boldogulást tesznek lehetővé a környezetben,
- fejlesztik álláspontjukat és értékeiket a környezetvédelmi, az emberi jogi, állampolgári és a honismereti nevelés, valamint a demokráciára való nevelés területén,
- fejlesztik kognitív, érzelmi, szociális kompetenciáikat és készségeiket (logikus és kritikus gondolkodás, kreativitás, kérdések hatékony megoldási stratégiái stb.) és az élethosszig tartó tanulás stratégiáit (szociális és állampolgári kompetenciák, anyanyelvi kommunikáció, kezdeményezőkézség és vállalkozási kedv, digitális jártasság, a tanulás tanulása, kulturális tudatosság és kifejezőmód stb.).

A társadalomismeret c. tantárgy céljai egymás között összefonódnak és összekapcsolódnak.

Témakör: EMBEREK A TÁRSADALOMBAN

A tanulók:

- ismereteket szereznek és fejlesztik készségeiket és képességeiket a közvetlen társadalmi környezetük tanulmányozása terén,
- elmélyítik saját személyes tulajdonságaiknak az ismeretét, és megismerkednek a különböző csoportokban és közösségekben betöltött szerepeikkel; megismerik, mennyire fontos az egyén számára, hogy kapcsolata legyen családtagjaival, az emberekkel az iskolában, a helyi közösségben és a szélesebb környezetükben,
- megismerkednek az alapvető emberi és gyermeki jogok, kötelességek és felelősségek jelentőségével,
- fejlesztik ismereteiket az emberek közti együttműködés fontosságáról; megismerkednek az együttműködés, a versengés és a konfliktuskezelés módjaival és formáival,
- megismerkednek az emberek közti társadalmi különbségekkel, egyes csoportok integrációjával és kirekesztettségével,
- mérlegelik, hogyan hat a műszaki és társadalmi fejlődés a környezetre és az emberek életminőségére; megismerkednek a fenntartható fejlődés jelentőségével,
- pozitív viszonyulást alakítanak ki a szlovén állam, a haza és az Európai Unió (EU) iránt.

Témakör: EMBEREK A TÉRBEN

A tanulók:

- a lakóhelyről, a lakókörnyezetből kiindulva kiterjesztik térbeli tájékozódásukat Szlovéniára, Magyarországra, Európára és a világra (informatív jelleggel),

- megismerkednek a természetföldrajzi egységek alapvető földrajzi jellemvonásaival,
- megtanulnak térképet olvasni és rajzolni – különböző méretarányú és tartalmú egyszerű térképeket olvasnak, egyszerű térképeket vázolnak fel,
- különböző módokon (írásos, grafikai források, film, közvetlen megfigyelés, kérdőíves kutatás, feltérképezés) kutatják és megismerik a földrajzi jelenségeket és folyamatokat,
- megismerkednek a fenntartható fejlődést figyelembe vevő tevékenység és tervezés jelentőségével.

Témakör: EMBEREK AZ IDŐBEN

A tanulók:

- megismerkednek az emberek múltbeli életével (főleg a lakóhely környezetével), és összehasonlítják azt a mai élettel,
- megismerkednek a természeti és a kulturális örökséggel, valamint fejlesztik nemzet- és állampolgárság-tudatukat,
- megismerkednek a múlt történelmi korszakokra való tagolásával, és időszalag segítségével tájékozódnak az időben,
- különböző források és tevékenységek segítségével kutatják a múltat (terepmunka),
- megismerkednek a mai és a múltbeli életmódokkal,
- megállapítják az egyének és a különböző közösségek, társadalmak és azok természetes és kulturális környezete közti viszonyokat, összehasonlítják a múlt örökségét a jelenkorral,
- pozitív viszonyulást alakítanak ki a természeti és a kulturális örökség iránt.

3. FEJLESZTÉSI CÉLOK ÉS TARTALMAK

A tanterv az ismereteket kötelező és választható ismeretekre bontja le. A kötelező ismeretek olyan ismeretek, amelyek a további oktatás keretében más tantárgyak megfelelő megértéséhez és továbbfejlesztéséhez szükségesek, és minden tanulóra vonatkoznak, ezért a tanárnak kötelezően tárgyalnia kell őket. Ezeket álló betűs írás jelöli. *A választható ismeretek plusz vagy mélyebb ismeretek, amelyeket a tanár a tanulók képességeinek és érdeklődésének, valamint az aktuális történéseknek (például természeti katasztrófa, választások, olimpiai játékok stb.) a figyelembevételével saját megfontolása szerint tárgyal. Ezeket dőlt betűs írás jelöli.*

Az operatív célok osztályonkénti feltüntetése javaslat arra vonatkozóan, mely célokat kellene elérni a 4. és melyeket az 5. osztályban. A tanár ítéli meg, hogy a tantárgy céljait a javasoltak szerint, illetve annál lassabban vagy gyorsabban éri el.

Témakör: EMBEREK A TÁRSADALOMBAN

4. osztály	
Célok	Javasolt tartalmak
<p>A tanulók:</p> <ul style="list-style-type: none"> ismerjék fel és értékeljék saját jellemzőiket (szükségletek, kívánságok, képességek, célok, személyes fejlődés stb.), ismerjék és alkalmazzák a kommunikáció és az együttműködés különböző készségeit, alakítsanak ki saját véleményyt és álláspontot; legyenek hajlandók ezeket kinyilvánítani és megvédeni, ismerjenek és alkalmazzanak különböző tanulási stratégiákat, <i>elemazzék és értékeljék ezek hatékonyságát,</i> <i>ismerjék meg saját tanulási folyamatukat;</i> 	<p>ÉN A KÖZÖSSÉGBEN</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>a tanulás tanulása</i>
<ul style="list-style-type: none"> ismerjék a különböző társadalmi szerepe(i)ket és a megfelelő magatartásformákat ezekben a szerepekben, értsék meg a családokba tömörülés értelmét (szeretet, biztonság, segítségnyújtás, együttműködés stb.), értsék meg a családi élet bizonyos változásait (válás, halál, új családtagok stb.), különböztessék meg az életmód különböző összetevőit (szabadidő, etikett, 	<p>A CSALÁD</p> <ul style="list-style-type: none"> összekapcsolódás, életmódok, változások

<p>mindennapok, ünnepek, népszokások, szokások stb.),</p> <ul style="list-style-type: none"> • ismerjék meg a fogyasztói társadalom kritikus szemléletének a jelentőségét; 	
<ul style="list-style-type: none"> • ismerjék és értsék a gyermekek alapvető jogait, kötelességeit és felelősségeit (saját maguk és mások esetében), • <i>példák segítségével ismerjék fel az emberi és a gyermeki jogok és kötelességek érvényesülését (nálunk és másutt, ma és egykor),</i> • értsék meg a másság elfogadásának és tiszteletben tartásának a jelentőségét, • ismerjék meg és alkalmazzák az érzélemkezelésre, a döntéshozatalra és a különböző (például emberek közötti, intellektuális stb.) problémák és kérdések megoldására irányuló különböző stratégiákat. 	<p>A GYERMEK JOGAI</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>emberi jogok és kötelességek</i>

5. osztály	
Célok	Javasolt tartalmak
<p>A tanulók:</p> <ul style="list-style-type: none"> • értsék meg, hogy egyénként felelősséget vállalnak a közösség fejlődéséért, • alkalmazzanak az érzélemkezelésre, a döntéshozatalra és a különböző (például emberek közötti, intellektuális stb.) problémák és kérdések megoldására irányuló különböző stratégiákat, • fejlesszék saját véleményük és álláspontjuk megindokolt kifejezésére irányuló képességeiket, • magyarázzák meg a népességmozgás, a népesség vándorlásának okait és következményeit, • ismerjék fel, hogy az emberek a közösségekben különbözőek (például: életkor, vallás, szexuális irányultság, nemzeti hovatartozás, társadalmi-gazdasági helyzet tekintetében; társadalmi és kulturális különbségek stb.), és <i>ismerjék fel az ezzel kapcsolatos előítéleteket,</i> 	<p>KÖZREMŰKÖDÉS A KÖZÖSSÉGBEN</p> <p>TÁRSADALMI KÉRDÉSEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>a kisebbségi nemzeti közösség kérdései, önkéntes munka, az idősekről és a betegekről való gondoskodás, a média szerepe/befolyása, társadalmi problémák (munkanélküliség, szegénység, marginális csoportok stb.)</i>

<ul style="list-style-type: none"> • ismerjék meg az emberek különböző tömörüléseinek a formáit a közösségen belül (például kisebbségi nemzeti közösség stb.), • ismerjék meg az együttműködés és a kölcsönös segítségnyújtás fajtáit (pl. önkéntes munka, egyesületek stb.), • ismerjék az érdekek összehangolásának és az emberek közti konfliktusok kezelésének a formális és nem formális módjait, • értsek, mi hat ki a társadalmi fejlődésre, elemezzék és értékeljék a társadalmi változások különböző hatásait (fejlődés és haladás, társadalmi problémák), • <i>tanulmányozzák (közvetlen) társadalmi környezetüket a fejlődés és az egyes társadalmi kérdések megoldása szempontjából,</i> • <i>készítsenek egyszerű felméréseket.</i> 	
--	--

Témakörök: EMBEREK A TÉRBEN és EMBEREK AZ IDŐBEN

4. osztály	
Célok	Javasolt tartalmak
<p>A tanulók:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tudják a nap, árnyék, óra és iránytű segítségével meghatározni a fő égtájakat, • ismerjék a térkép elemeit (jelek, alaprajz, földrajzi fókálózat, jelmagyarázat, cím, dátum, szerző, grafikus méretarány), • tájékozódjanak különböző vázlatokon, térképeken (lakóhely/ lakókörnyezet); tudják leolvasni az adatokat (szóbeli, mennyiségi, szimbolikus adatok), • tudjanak készíteni egyszerű vázlatokat, térképeket, • a térképezést alkalmazzák a térbeli adatok tárolásának és megjelenítésének a módszereként; 	<p>TÉRBELI TÁJÉKOZÓDÁS ÉS TÉRKÉPEZÉS</p>
<ul style="list-style-type: none"> • a lakosság életével összefüggésben ismerjék meg a lakóhely településének kialakulását és fejlődését meghatározó természeti adottságokat, • ismerjék meg a gazdasági és egyéb tevékenységeket, 	<p>A LAKÓHELY</p>

<ul style="list-style-type: none"> • ismerjék meg és elemezzék a gyalogos és kerékpáros közlekedés biztonságos és kevésbé biztonságos útvonalait, • <i>ismerjék a forgalomban résztvevők cselekedeteire kiható különböző tényezőket, és mérjék fel a gyalogosok és kerékpárosok cselekvési stratégiáit,</i> • értsek az egyén közösségi szerepét a lakóhely rendezettségéről való gondoskodásban, • az emberek különböző szükségletei, a környezetvédelem, valamint a természeti és kulturális örökség védelme szempontjából mérjék fel a lakóhely rendezettségét; 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>biztonságos cselekvési stratégiák a közlekedésben,</i> • <i>külső tényezők (időjárás, közlekedési felületek) hatása a közlekedésbiztonságra</i>
<ul style="list-style-type: none"> • ismerjék meg a lakókörnyezet természeti adottságait (felszín, vizek, talaj, éghajlat, kőzet, talaj, ásványkincsek), • mutassák be a lakókörnyezet egyes településeinek a közös és eltérő jellemvonásait (községi központ, város, falu stb.), • <i>ismerjék meg a gazdasági és az egyéb tevékenységek szerepét a hazai térségben,</i> • mérjék fel az ember hatását a természet változásaira; 	<p>A LAKÓKÖRNYEZET</p> <ul style="list-style-type: none"> • fekvése és természeti adottságai, • <i>gazdasági és egyéb tevékenységek</i>
<ul style="list-style-type: none"> • a helyi lakosság életén keresztül ismerkedjenek meg a lakóhely/lakókörnyezet múltjával, és hasonlítsák össze azt a mai élettel, • ismerjék meg a lakóhely/lakókörnyezet természeti és kulturális örökségét, és értsek meg, miért kell gondoskodni erről, • tudjanak egyszerű időszalagot készíteni, amelyen tudják időrendben bemutatni a múlt eseményeit, • <i>egy adott példán (pl. közlekedés, gazdaság, életmód, információáramlás stb.) magyarázzák el a gazdasági és az egyéb változások okait és következményeit,</i> • <i>értékeljék a természeti és kulturális környezet védelmének és megőrzésének a módjait.</i> 	<p>A MÚLT NYOMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> • kultúrtörténeti műemlékek, személyek stb. • <i>gondoskodás a környezetről</i> • <i>természeti és kulturális örökség</i>

5. osztály

Célok	Tartalmak
<p>A tanulók:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ismerjék a térkép elemeit (magassági színskála, tengerszint feletti magasság, relatív magasság), • tájékozódjanak iránytű és térképek segítségével, • tájékozódjanak különböző térképekkel (lakókörnyezet, Szlovénia, Magyarország, Európa, a világ), • ismerjék és alkalmazzák a terepmunka egyes stratégiáit (térképezés, tájékozódás, megfigyelés, mérés, kérdőíves kutatás); 	<p>TÉRBELI TÁJÉKOZÓDÁS ÉS TÉRKÉPEZÉS</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ismerjék meg Szlovénia természeti egységeit, mutassák be és hasonlítsák össze az egyes természeti és társadalmi jellemzőket, • példák segítségével ismerjék meg Magyarország egyes természeti, társadalmi, kulturális jellemvonásait, • ismerjék meg és tüntessék fel a nemzeti azonosságtudatot alakító jellemzőket (tipikus elemeket) és egyediségeket, • alakítsanak ki pozitív viszonyulást a természeti és kulturális örökség iránt, értsék meg a hagyományok (népszokások, szokások, kulturális emlékművek stb.) megőrzésének a jelentőségét, • ismerkedjenek meg a fenntartható fejlődés jellemzőivel, • <i>terepen ismerkedjenek meg Szlovénia, Magyarország egyes táji jellemzőivel;</i> 	<p>FEKVÉS ÉS JELLEGZETESSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szlovénia • Magyarország <p>• <i>például: felszín, éghajlat, vizek, növényzet, a települések arculata, a tájhasznosítás, gazdaság stb.</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> • ismerjék az alapvető történelmi korokat (őskor, ókor, középkor és újkor), • ismerjék a nemzet történetének egyes időszakait és történéseit, • használjanak különböző történelmi forrásokat a múlt felfedezéséhez, • tudjanak különbséget tenni a történelmi tények és a történelem értelmezése között, • magyarázzák meg a múltban végbement gazdasági és egyéb változások okait és következményeit, • ismerkedjenek meg a területi múzeum tevékenységeivel; 	<p>TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉS</p> <ul style="list-style-type: none"> • az emberiség történetének időszakja • a szlovén történelmi fejlődés alapvető időszakai (például: Karantánia, török behatolások, parasztlázadások, reformáció, a népesség élete Szlovénia területén Valvazor szemszögéből, 19. és 20. század, technológiai fejlődés, a szlovének a 20. században az Osztrák–Magyar Monarchiától Jugoszlávián át az önálló Szlovéniáig) • területi múzeum
<ul style="list-style-type: none"> • ismerjék a szlovén állam szervezeti felépítését hangsúlyozva demokratikus rendszerét, • különböztessék meg a hazát és az országot, • ismerjék a főváros, a nemzeti szimbólumok és az állami ünnepek szerepét és jelentőségét, • ismerjék Szlovénia lakosságának sokszínűségét (nemzeti kisebbségek, betelepültek), • ismerjék az alapvető tényeket a határon túli szlovénekről, a szlovén kivándorlókról és a vendégmunkásokról, • ismerjék meg az EU szervezeti felépítését hangsúlyozva demokratikus rendszerét, • ismerjék meg a szlovének EU-s állampolgárságból eredő jogait, • ismerjék az EU állampolgárai gazdasági és politikai összetartozásának a jelentőségét, • soroljanak fel példákat a Föld lakosai közötti összetartozásra és kölcsönhatásokra (például a kommunikáció, a közlekedés, a javak stb. vonatkozásában). 	<p>A SZLOVÉN ÁLLAM</p> <ul style="list-style-type: none"> • az ország szervezettsége • Szlovénia az európai közösségben • Szlovénia a világban • aktuális események

4. KÖVETELMÉNYEK

A minimális követelményeket félkövér betűk jelölik.

Témakör: EMBEREK A TÁRSADALOMBAN

A tanuló:

- **mutassa be saját személyes jellemzőit (előrehaladás, szükségletek, igények, kívánságok, célok, szabadidős tevékenységek, érdeklődés stb.),**
- magyarázza meg az emberek közötti kapcsolatok, együttműködés és segítségnyújtás jelentőségét és formáit (a családban és más közösségekben),
- **ismerjen bizonyos emberek közötti különbségeket, az érdekek összehangolására és a konfliktuskezelésre szolgáló néhány módot,**
- ismerje a jogok, kötelességek és felelősségek jelentőségét,
- **tudjon felsorolni néhány alapvető gyermeki jogot, kötelességet és felelősséget, továbbá az ezek gyakorlását segítő szolgáltatásokat és embereket,**
- **indokolja meg, miért fontos a tolerancia és a (saját maga és mások, a tanulás, a kötelességek iránti) felelősségvállalás,**
- **tudja, mely stratégiák segítik a tanulásban, az együttműködésben, a konfliktuskezelésben,**
- tudjon különböző szociális helyzetekben különböző stratégiákat alkalmazni (tanulási stratégiák, együttműködés, konfliktuskezelés), és ezeket értékelje,
- tudja tanulmányozni a közvetlen társadalmi környezetet (pl. megfigyelés, kérdőíves kutatás, interjúkészítés),
- példa segítségével tudja bemutatni és tudja indokolni saját álláspontját és értékeit,
- **sorolja fel a nemzeti ünnepeket,** és magyarázza meg azok jelentőségét,
- **ismerje Szlovénia, Magyarország és az Európai Unió jelképeit,**
- ismerje a szlovén állam és az Európai Unió szervezeti felépítését,
- példák segítségével mutassa be Szlovénia kapcsolatait más országokkal.

Témakör: EMBEREK A TÉRBEN

A tanuló:

- **tudja meghatározni a fő égtájakat (nap vagy árnyék, óra vagy iránytű segítségével),**
- **ismerje a térkép elemeit,**
- **értelmezze a terveket, vázlatokat, és tájékozódjon a lakóhely/lakókörnyezet térképe segítségével,**
- **Európa térképén és a földgömbön tudja megmutatni Szlovénia és Magyarország fekvését, Szlovénia természeti egységeit, a legnagyobb városokat, folyókat, illetve a határon túl élő szlovének lakóhelyét a világban, valamint a szlovéniai kisebbségeket,**
- **tudjon egyszerűbb térképvázlatokat készíteni,**
- tudjon stratégiákat alkalmazni a lakóhely/lakókörnyezet megismerésére (pl. tájékozódás, terepmunka, kutatás, különböző térképekkel való munka, az információs technológia alkalmazása),

- tudja ismertetni a lakóhely településének egyes jellemzőit,
- tudja bemutatni az iskola gyalogos vagy kerékpáros megközelítésére szolgáló biztonságos és kevésbé biztonságos útvonalakat,
- tudja bemutatni a lakókörnyezetének néhány természeti, társadalmi és kulturális jellemvonását,
- tudja bemutatni Szlovénia természeti egységeinek néhány természeti, társadalmi és kulturális jellemvonását, és össze tudja hasonlítani azokat,
- ismerje Magyarország néhány természeti, társadalmi és kulturális jellemzőjét,
- példa segítségével tudja megmagyarázni az ember hatását a természet változásaira,
- példa segítségével mérje fel az emberi beavatkozást a környezetbe a fenntartható fejlődés, valamint a természeti és a kulturális örökségvédelem szempontjából.

Témakör: EMBEREK AZ IDŐBEN

A tanuló:

- mutassa be a múlt korszakokra való tagolását, és írja le az egyes korszakok jellemzőit,
- **tudjon egyszerű időszalagot készíteni, és tájékozódni annak segítségével,**
- **ismerjen néhány alapvető történelmi korszakot és nemzeti történetét,**
- **tudja bemutatni és időrendbe helyezni a nemzet múltjának egyes emlékeit,**
- példa segítségével tudja bemutatni a lakóhely/lakókörnyezet történelmi változásait, és tudja megmagyarázni a változások okait,
- **tudja bemutatni a lakosság életét a múltban, és tudja összehasonlítani azt az emberek mai életével,**
- tudjon stratégiákat alkalmazni a múlt megismerésére (pl. különböző szövegekkel, anyagokkal és egyéb forrásokkal való munka, időszalag, múzeumok),
- **ismerje a természeti és a kulturális örökség néhány példáját a lakókörnyezetében, az otthoni tájon, Szlovéniában és Magyarországon,**
- magyarázza meg a természeti és a kulturális örökségnek a nemzeti identitásban betöltött szerepét.

KÖVETELMÉNYEK A TEVÉKENYSÉGEK TERÜLETÉN

A tanuló:

- **tudja önállóan megszervezni a cél elérésére szolgáló tevékenységeket,**
- **tudjon különböző forrásokat ajánlani, keresni és használni az adatszerzés céljából,**
- **tudja összegyűjteni az adatokat:** közvetlen és pontos megfigyeléssel, egyszerű kutatási módok alkalmazásával, segédeszközök és az információs technológia segítségével stb.,
- **tudja leírni, rendezni és bemutatni az összegyűjtött adatokat** (önállóan, csoportban, szóban, írásban, képekben, grafikában stb., például plakát, kiállítás, drámajáték, szerepjáték segítségével bemutatni valamilyen helyzetet, saját látásmódját, álláspontját stb.),
- tudja **megmagyarázni**, indokolni, kritikusan felmérni és értékelni az **adatokat, döntéseket, forrásokat,**
- tudja **felismerni a kutatás keretében alkalmazott tevékenységek hatékonyságát,** megállapítani, mi és miért volt hatékony.

5. MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

A társadalomismeret c. tantárgy teljes tanítási folyamatának gondos megszervezése a tanár számára lehetővé teszi a tanterv céljainak és követelményeinek elérését. A tanár a tanuló előismereteiből, képességeiből és érdeklődéséből induljon ki, valamint vegye figyelembe a tanuló fejlődési sajátosságait és egyéni képességeit. Külön figyelmet kell szentelni a sajátos nevelési igényű tanulóknak, ennek keretében az ezen tanulókkal való munkára vonatkozó utasításokkal összhangban kell cselekedni.

5.1. A tantárgy céljainak a megvalósítása

EMBEREK A TÁRSADALOMBAN

Az Emberek a társadalomban c. fejezet elsősorban szociológiai szempontból tömöríti azokat a célokat és tartalmakat, amelyek kitérítik és továbbfejlesztik az első nevelési-oktatási szakaszban a Környezetismeret c. tantárgy keretében megszerzett ismereteit. A tanulók ismereteket szereznek saját környezetükről, megismerkednek és értékelik az egyén, a társadalom és a környezet közti viszonyokat, figyelembe véve azok minden elemét, kölcsönhatását és összefüggését.

A kisebbségek lakta területen a tanár szenteljen külön figyelmet annak, hogy biztonságos környezetet biztosítson mindkét nemzet kultúrája számára, és hogy mindkét nemzet tartalmait egyenértékűen ismertesse. Ennek keretében ösztönözze a különböző kultúrák megértését, és fejlessze az eltérő kultúrájú tanulók közötti pozitív kapcsolatokat.

Alapfogalmak:

- család, házasság, válás;
- jog, kötelesség, felelősség, önkéntesség;
- egyén, közösség, vallás, szokás, népszokás, etikett, tisztelet, tolerancia, konfliktus, erőszak;
- munka, foglalkozás, állás, munkanélküliség, munkanap, ünnepnap, fogyasztói társadalom;
- érzelmek, magaviselet, az ember (társadalmi) szerepei;
- község, alkotmány, ország.

A tanár fordítson figyelmet a következőkre is:

- A szociokognitív és szociális készségek elsajátítása és fejlesztése (beleértve az érzelmek önszabályozását), például a szociális jövőkép kialakítása, a másság megértése és elfogadása, gondoskodás önmagunkról és másokról, véleményalkotás és -kifejezés, önálló döntéshozatal, felelősségvállalás, a közösségben való minőségi élethez hozzájáruló szokások, közreműködés a csoportmunkában stb.
- A tanulók racionális és kritikus gondolkodásának a fejlesztése, például problematikus kérdések felvetésével, bizonyítékok felkutatásával az egyes magyarázatok kapcsán, a fogalmak és az azok közti kapcsolatok magyarázatával, adatelemzéssel történő problémamegoldással, melynek keretében az adatok alátámasztják vagy cáfolják az egyes döntéseket, különböző értelmezések megengedésével stb. Mindezt a tanulók végezzék önállóan és megfelelő ösztönzés mellett. Kerülendő az irracionális feltételezés és a túlzott

egyszerűsítés.

- Álláspontok kialakítása a közösségben előforduló jelenségek, események kapcsán, és az értékrend kialakításához szükséges alap megteremtése.
- A nevelési célok megvalósítása követheti a Bloom-féle taxonómiát: az *ismerettől* (a tanuló tudatában van bizonyos jelenségeknek, eseményeknek, a figyelme irányított), a *reagálástól vagy cselekvéstől* (a tanuló megfigyel, és már megfelelően reagál, először külső ösztönzésre, majd növekszik a saját készletés aránya), az *értékkeremtéstől* (a tanuló fokozatosan viszonyt alakít ki valami kézzelfogható iránt, mérlegeli, felbecsüli, kiértékeli az egyes eseményeket, jelenségeket; bizonyos esetekben következetesen cselekszik, és kiáll bizonyos értékek mellett) az *értékek rendszerezéséig* (a tanuló fokozatosan kialakít egyfajta viszonyrendszert a konkrét dolgok iránt) és az *átfogó személyiség kialakulásáig* (a tanuló fokozatosan egyre átfogóbb és differenciáltabb világnézetet alakít ki).

A célok és a tartalmak megvalósításában a tanár olyan tanulási környezetet hozzon létre, amely lehetővé teszi a tanulók aktív részvételét a tanulási folyamatban. A tanítási módszertani modelleknek lehetőséget kell biztosítaniuk a tanulók, valamint a tanulók és a tanár közti együttműködésre, továbbá a világ egyre teljesebb felfogásának és a világhoz való viszonynak a fokozatos kialakítására.

A javasolt stratégia a tapasztalati tanulás. A tapasztalati tanulásba be kell vonni és el kell végezni annak valamennyi fázisát: tervezés, bevezetés, tevékenységek, elemzés, összefoglalás és átadás, valamint értékelés. A tapasztalati tanulás összeköti a közvetlen tapasztalatot (élményt), a megfigyelést, a felismerést és a cselekvést. Ezek az elemek elválaszthatatlan egységet alkotnak, és éppen a teljes körű személyes tapasztalat a legfontosabb ezen módszer keretében. A tapasztalati tanulásnak a központi módszerei a szimuláció, a szerepjáték és a szociális játék. Elsősorban a szerepjáték és a szimuláció teszi lehetővé többé vagy kevésbé strukturált helyzetekben és szerepekben a tanulók számára a konkrét kérdések és a különböző élethelyzetek valódi megoldását, valamint a döntéshozatalt. A szerepjátékokban a tanuló felveheti és eljátszhatja valaki más szerepét, míg a szimulációk keretében önmagát alakítja egy kitalált helyzetben. Minden tanulónak segíteni kell a saját magáról és saját képességeiről alkotott valódi vélemény kialakításában, ebben a csoportban való interakció fontos szerepet játszik. Fejleszthető a kooperatív tanulással is.

EMBEREK A TÉRBEN

A társadalomismeret térrel kapcsolatos témáinak a tanítása keretében az életre szóló tudás és a környezetvédelmi nevelés legyenek a tanulók tudásának minősége és a tanulási célok konkretizálásának, valamint a tanítási módszerek kiválasztásának az alapvető kritériumai. Mi, emberek a mindennapos tevékenységeinkkel és döntéseinkkel kihatunk a természeti és a társadalmi környezetünkre. A természettel való tudatosabb kapcsolatunk és cselekvéseink természetre való hatásainak az ismerete fontos a tanulók és a társadalom jövője szempontjából. Ezért a környezetvédelmi nevelést folyamatosan bele kell szőni a tananyagba. Az emberek iskolában, lakóhelyén, lakókörnyezetében (saját községében), Szlovéniában, Magyarországon és másutt végzett mindennapos tevékenységeinek és meghozott döntéseinek az értékelése mindig tartalmazza a fenntartható fejlődés szempontjából való értékelést is.

Alapfogalmak:

- terv, térkép, földgömb, atlasz, jelmagyarázat, szimbólumok, a térkép méretaránya, alaprajz, szintvonal, a térkép tájolása, modell, légi felvétel, térképezés;
- tájékozódás, iránytű, fő és mellék égtájak;
- gazdasági és egyéb tevékenységek: ipar, mezőgazdaság, erdészet, kisipar, bányászat, turizmus, kereskedelem, postaszolgálat, oktatás, egészségügy, igazságügy, rendőrség, katonaság;
- település, szomszédság, vidéki, városi település, községi központ, főváros;
- közlekedés, közút-, vasúthálózat, kikötő, repülőtér, személy- és áruszállítás, üzenetközvetítés;
- térség, természeti adottságok (felszín, kőzet, ásványkincsek, vizek, talaj, időjárás, növényzet, állatvilág), természeti örökség, környezetvédelem;
- felszín, földrész, óceán, szárazföld, tenger, sziget, félsziget, hegység, középhegység, dombság, síkság, alföld, medence, tengerszint feletti magasság, relatív magasság;
- vizek: folyó- és állóvizek, felszíni és felszín alatti vizek.

A tanulók környezetüket leginkább a környezetükben való mozgással és a közvetlen ismeretszerzéssel ismerik meg. A lakóhelyen és annak környezetében szerzett tapasztalataik ellenére azt szisztematikusan kell megfigyelni, felfedezni, tanulmányozni terepen, fényképek, filmek, modellek és térképek segítségével. A tanulók fokozatosan fejlesszék és alkalmazzák a földrajzi megfigyelés módszerét (figyelem ráirányítása valamennyi tájbéli elemre), amely a különböző tájak elemzésének az alapja. Emellett terjesszék ki térbeli tájékozódásukat a térség számukra kevésbé ismert részeire is. Ki kell emelni továbbá az alapfogalmak elsajátítását és elmélyítését, amit a tanulók leginkább tapasztalati módon a lakókörnyezetükben valósíthatnak meg.

A térképrajzolás és -olvasás a Társadalomismeret c. tantárgy célja és tanulási eszköze, ezért elég időt kell rá fordítani, a térképpel történő munkát pedig minél többször be kell vonni a tanításba. A térképolvasás könnyebb, mint a térképrajzolás, a táj modellezése pedig egyszerűbb, mint annak a lerajzolása. Az efféle tevékenységeket azért kell bevonni a tanításba, mert a tanulónak segítenek áthidalni az absztrakt térképek és a konkrét környezet közötti űrt. A lakókörnyezet, az otthoni térség nyomtatott térképei általában igen absztraktak, és túl bonyolultak a térképezés tanuláshoz. Le kell őket egyszerűsíteni, mentesíteni kell őket a felesleges információktól, az absztrakt jeleket szemantikus vagy képi jelekre kell cserélni, elég hosszú grafikai méretarányt kell készíteni, ehhez pedig összehasonlítóképpen hozzáadhatók a már ismert egységek. Egyszerű térképek készítésére számítógépes programok és földrajzi információs rendszerek állnak rendelkezésre, amelyek segítségével tetszőleges tartalmú térképek készíthetők a helyi térségről, lakókörnyezetről. A térképpel végzett tevékenységek legyenek a lehető legváltozatosabbak: tájékozódás, rejtett kincs keresése, útkeresés, leírások, térképezés, modellezés a térkép alapján, különböző térképek összehasonlítása, fotók szerkesztése stb. Az iskola környékén, az otthoni táj más részein és a más vidékeken történő terepmunka alapvető tanítási módszer.

Szlovénia, Magyarország térképei a tanuló számára lehetővé teszik az adatok térbeli rendszerezését, de átfogó térérzékletet nem szereznek általuk. Ezt a célt a terepen, kirándulások keretében lehet megvalósítani, de segítségünkre lehetnek a világhálón elérhető légi felvételek

és háromdimenziósan megtekinthető tájak is. A térségekről és az ott zajló életről való elképzelések tanítása során figyelembe kell venni a tanulók érdeklődését. A projektmunka, az együttműködés és a problémaorientált tanulás keretében a tanulók élményszerűen ismerjék meg a természeti és kulturális nevezetességeket. Kívánatos minden érzékszerv bevonása, például különböző nyelvjárások hallgatása, különböző ételek kóstolása, a jellemző öltözékek összevetése stb. Annak ellenére, hogy a közvetett források között a legnagyobb hangsúly a térképeken van, a tanulók a természeti jellegzetességek, a települések, az alapvető gazdasági tevékenységek és szolgáltatások, a lakókörnyezet lakossága stb. megismerésére használjanak más, írott, grafikai, képi, szóbeli forrásokat is. Ez az ötödik osztály céljainak a megvalósításában legyen hangsúlyosabb. A tanítás során a tanár ösztönözze a modern technológia használatát. Az adatkeresés és -rendszerezés, valamint az adatok bemutatása előnyt élvez a szisztematikus memorizálással szemben.

Európa és a világ más részeinek a megismerése történjen alkalmilag, más témák nyomán, amelyek keretében jó kitekinteni a határokon túlra, az aktuális események kapcsán, amelyeket minél gyakrabban kell elhelyezni a térképeken és a földgömbön. Az EU országait a tanulók térkép és képanyag segítségével ismerjék meg, és ne fejből tanulják meg őket.

EMBEREK AZ IDŐBEN

A történelemmel kapcsolatos tartalmak és célok jelentik a tanulók számára az első kapcsolatot az emberi múlttal, amelyet később a történelem tantárgyban fejlesztenek tovább.

Alapfogalmak:

- időszalag, régész, etnológus, történész, őskor, kőkorszak, bronzkor, ókor, rómaiak, középkor, újkor, kulturális műemlék, a természeti és kulturális örökség műemléke, múzeum, jelen, múlt, jövő;
- szlávok, Karantánia, kereszténység, protestantizmus, Jugoszlávia, Szlovén Köztársaság, Magyarország, Európai Unió, országhatár;
- nemzet, haza, ország, állampolgár, köztársasági elnök, kormány, kormányfő, miniszter, képviselő, alkotmány, himnusz, címer, zászló, parlament, község, lakosság, nemzeti kisebbségek, határon túli szlovének, kétnyelvű iskolák, népességmozgás, kivándorlók, vendégmunkások, háború, béke.

A történelem időarányai, az időbeli tájékozódás ezen korosztály (9–11 év) számára nem kevés gondot okoz. A történelmi tartalmak keretében a hangsúly azon legyen, hogy a tanulók kapjanak elképzelést a múlttól, és alapvetően értsék meg a történelmi fejlődést. Az évszámok, nevek és egyéb részletek felhalmozását amennyire csak lehet, kerüljük. Fontos, hogy a tanulók a saját, tíz- vagy tizenegy éves történelmükből, a szüleik és nagyszüleink történelméből (100 éves időtartam) induljanak ki. Így fel tudják fogni a múltbéli történések terjedelmét. Az alapvető történelmi korszakok tanítását vizuális tartalmakkal kell alátámasztani, például a megfelelően kialakított időszalag legyen látható módszertani segédeszköz az osztályban. Az 5. osztályban a tanár a javasolt alapvető történelmi korok közül legalább négyet választ ki.

A tanár válasszon változatos módszertani megközelítéseket. Ajánljuk a projektszerű munkát és a kutató tanulást. A tanítást minél inkább konkrét tevékenységekre kell alapozni, például:

- a tanulók működjenek közre a közelmúlt történelmi anyagainak az összegyűjtésében (különböző tárgyak, újságcikkek, régi képeslapok stb.);
- a tanulók készítsenek interjút szüleikkel és nagyszüleikkel a Milyen volt az élet a településen (és másutt) a múltban? témára;
- terepmunka: a környék, az iskola, a település és a történelmi különlegességek megfigyelése;
- múzeumlátogatás stb.

5.2. Egyénre szabás és differenciálás

A tantárgy keretében a tanulók képességeit, készségeit figyelembe véve a tervezés, a szervezés és kivitelezés, valamint az ellenőrzés és értékelés terén érvényesítjük a differenciálást. Külön odafigyelünk a specifikus csoportokra és egyénekre; a nevelő-oktató munka alapját a Szlovén Köztársaság Közoktatási Szaktanácsa által elfogadott következő konceptusok, irányelvek és utasítások jelentik:

- A tehetséges tanulók felfedezése és a velük való munka,¹
- Tanulási nehézségek az általános iskolában: munka koncepciója,²
- Az egyes tanulási területeken hátrányos helyzetű gyerekek: utasítás az általános iskolai program módosított kivitelezésére további szakértői támogatással,³
- Irányelvek a külföldi gyerekek oktatásához az óvodákban és iskolákban.⁴

5.3. Tantárgyközi kapcsolatok

A tantárgyközi kapcsolatok lehetővé teszik a különböző ismeretek, ügyességek, készségek, stratégiák és cselekedetek, valamint a fogalmak, a törvényszerűségek, a kognitív folyamatok, a szellemi képességek, a kommunikáció stb. átvitelét. A tanár a tudásával, a tantárgy területeinek az ismeretével, a tapasztalatai alapján és a tanulók fejlődési szintjének és érdeklődési körének a figyelembevételével a pedagógiai folyamatba értelemszerű tantárgyközi kapcsolatokat építsen be.

Tantárgyközi kapcsolatok javaslatai:

- Szlovén nyelv: A tantárgy a társadalomismerettel a különböző szépirodalmi szövegek (mese, monda, vers), a nem szépirodalmi szövegek (az emberek egykori és mai életének, a kiválasztott településnek, a különleges szakmáknak vagy nem mindennapi tevékenységeknek a leírásai), a környezetünkben az emberek által beszélt nyelvek megnevezése, a szlovén nyelvnek a Szlovén Köztársaságban betöltött szerepe, a szlovén nyelv Tengermelléken és a Muravidéken betöltött szerepe, az olasz/magyar nyelv szerepe területén kapcsolódik össze. A tanár a tantárgyakat kiselőadások, szerepjátékok, szín- és

¹ Elfogadva az SZK Közoktatási Tanácsa 1999. február 11-i 25. ülésén.

² Elfogadva az SZK Közoktatási Tanácsa 2007. október 11-i 106. ülésén.

³ Elfogadva az SZK Közoktatási Tanácsa 2003. április 17-i 57. ülésén.

⁴ Elfogadva az SZK Közoktatási Tanácsa 2009. június 18-i 123. ülésén.

bábjátékok stb. keretében is összekapcsolhatja.

*A magyar nemzeti közösség által lakott területeken a tantárgyközi kapcsolatok a magyar nyelvvel is megvalósulhatnak.

- Természetismeret és technika: A táj megismerése a társadalomismeret keretében a természetben fellelhető anyagok tárgyalásában kapcsolódik a természetismerethez és a technikához: vizek (halmazállapot-változás, felszíni vizek, talajvíz, szennyezett víz és víztisztítás), talajok (a talajok tulajdonságai, szennyezettsége), levegő (tiszt és szennyezett levegő) és a Föld mozgásai (nappalok és éjszakák váltakozása, napos és árnyékos fekvés). A tantárgyak összekapcsolódhatnak az egyén társadalomban betöltött életének a megismerésében is, például a személyi növekedés és fejlődés, az egészséges étkezés, a közlekedésbiztonság stb. területén.
- Háztartástan: A társadalomismerettel való kapcsolat az egyén társadalomban betöltött szerepének a fogyasztók oktatása, a szabadidő-szervezés, a társalgási idő, az etikett használatának stb. megismerésében és megértésében valósul meg.
- Zenei nevelés: Az emberek életének a megismerése és megértése terén a térségekben egykor és ma a társadalomismeret és a zenei nevelés szoros kapcsolatban állnak, mégpedig különböző tartalmak terén, például: éneklünk otthon és az iskolában, iskolai énekkar, a zenei élet a településen és Szlovénia más régióiban, zenei intézetek, zene a rendezvényeken, népszokások, zene a hangversenyeken, ünnepi zene, zenei kulturális örökség, zenei alkotók és előadók, a szomszédos és a távoli tájak zenéje.
- Képzőművészeti nevelés: Ajánlott a kapcsolat az emberekkel és a környezettel az időben és térben, valamint a képzőművészeti motívumok kiválasztása a
- különböző technikák terén (például népszokások, történelmi emlékművek, kézművesség, múzeumok, galériák, emlékművek, képzőművészeti alkotók stb.).
- Testnevelés: A tantárgyak a saját magunkkal való egészséges viszony kialakítása és a rendszeres testedzés, a szabadidő aktív eltöltése, a néptáncok ismerete terén kapcsolódnak össze.
- Matematika: A társadalomismereti kutatás a matematikával az adatok gyűjtése, feldolgozása, bemutatása és értelmezése terén kapcsolódik össze. Ezzel párhuzamosan különböző mérési segédeszközök, mértékegységek használatosak.

A társadalomismeret c. tantárgy tanterve olyan célokra és tartalmakra terjed ki, amelyek a fenntartható fejlődést ösztönző oktatással és neveléssel a következő tematikák keretében kapcsolódnak össze:

- állampolgári kultúra/etika (emberi jogok, felelősség, együttműködés stb.),
- környezetvédelmi nevelés (fejlődés, környezetvédelem, közlekedés, a társadalmi változások hatásai stb.),
- egészségnevelés (családi élet, különböző függőségek stb.)
- pályaorientáció (különböző szakmák),
- könyvtári információs tudás (ismeretterjesztő források),
- fogyasztók nevelése,
- információs technológiák (tartalmak letöltésére, közvetítésére, elmentésére, szerkesztésére szolgáló eszközök; tanulási eszköz; információforrás; a szocializáció, kommunikáció új formái stb.),
- kulturális nevelés, amely alapot képez az egyénnek a kultúrához való kreatív viszonyulásához, az esztétikához és az etikához, ezzel pedig a tanuló kulturális

identitásához és annak kifejezéséhez. Az egész életen át tartó tanulás központi elemeként jelentősen hozzájárul minden egyén átfogó személyiségfejlődéséhez, valamint részt vesz az ember kulturális identitásának és kifejezőmódjának az alakításában. Ennek keretében kulcsfontosságú az alkotó és a befogató szabadságának a figyelembevétele. Az egyén számára lehetővé teszi saját nemzeti kultúrája jelentőségének a megértését és megismerését, valamint az ezen kultúrához tartozás tudatosítását. Emellett ösztönzi a tiszteletteljes viszonyulást más kultúrákhoz és a kultúrákőzi párbeszédet.

5.4. A tudás ellenőrzése és értékelése

A tudás ellenőrzése és értékelése a tanulási folyamat azon fázisa, amely a tantárgy céljaiból és követelményeiből ered. Ennek keretében figyelembe kell venni a hasznos és az élethosszig tartó tudás aspektusát. Egyaránt fontos, hogy a tanulók mit tudnak, és hogyan használják a tudásukat. Ez arra ösztönzi a tanárt, hogy megfontoltan és tervszerűen válassza ki a tudás ellenőrzésének és értékelésének a formáit és módjait, amelyeknek összhangban kell lenniük a tantárgy tanításának és tanulásának módjaival. A társadalomismeret tantárgyban a tanár autentikus ellenőrzéseket és értékeléseket tervezzen, amelyek keretében a tanulók valós kérdésekben, illetve minél valóságos problémás helyzetekben használják fel a megszerzett tudást, készségeket stb. Ennek keretében figyelembe kell venni a tanulók fejlődési és egyéni jellemzőit.

A tudás folyamatos ellenőrzése a tanítás és tanulás szerves részét képezi, a tanárnak információkkal kell szolgálnia a tanulónak a tanuló tudásáról, erős és gyengébb területeiről, valamint fejlődési lehetőséget kell biztosítania számára. A visszajelzés ösztönözzé a tanulót, szolgáljon útmutatóul a fejlődéshez, és ösztönözzé a tudás teljes körű és értelemszerű felhasználását. A tanár az ellenőrzés során is alakítsa ki tanulási helyzeteket, amelyeknek keretében a tanuló valós és főleg tartalmas feladatok során bizonyítja a tudását.

Az értékelést csak a tanulók tudásának az ellenőrzése után lehet elvégezni. A tantervben szereplő célok és követelmények alapján a tanár előre dolgozza ki és mutassa be a tanulóknak a tudás értékelésének világos aspektusait és kritériumait, a használt folyamatokat stb. A tanár különböző módon értékelje a tanuló tudását: szóbeli és írásos feleletek, kiselőadások, képzőművészeti, műszaki, gyakorlati és egyéb alkotások, projektmunka és hasonlók.